

*Nas Undinė
Nasvystytė*

APIE SCENĄ, RADIJĄ IR MEILĘ

Alma littera

Tas mūsų birbynininkas, pasirodo, buvo iš ūkininkų šeimos, bet prie sovietų gyveno labai taupiai, kelionėse vien sūrį iš popieriuko valgydavo.

Kitą kartą maudėmės prie Nemuno ir į stiklus persipjoviau koją. Ir vėl tas pats gerasis žmogus gelbėjo, žaizdą trauklapiais aplipdė, sutvarstė ir vakare jau galėjau koją į batą įkišti.

Apie patriotę Verutę ir mūsų kaimynus Šv. Ignoto gatvėje

Manęs dažnai nebūdavo namie, tad sūnui Arvydėliui sandėme auklę. Verutė buvo kilusi iš Veprių, esančių Ukmergės rajone, labai tvarkinga, gera moteris.

Vieną vasarą mūsų ansamblis apsistojo kažkur Raseiniuose. Taip jau pasitaikė, kad kelios dienos buvo laisvos, ir aš panorau aplankyti sūnų, kurį Verutė buvo išsivežusi į Veprius, apsuptus didžiulių miškų.

– Ateina vasara, reikia, kad vaikas kaime pabūtų, – kartą pasakė auklė, – išsinuomokit trobelę mano tėviškėje, o patys sau važinėkit po gastroles.

Mudu su Alfonsu taip ir padarėme.

Mano vyras tuo metu dirbo mielių fabrike vyriausiuoju inžinieriumi ir galėjo gauti valdišką viliuką su vairuotoju. Tuo viliuku ir nuvažiavome į Veprių kaimą aplankyti vaiko.

Atvažiavusi įžengiu į trobą ir matau: Vertutė pietus verda, o Arvydėlio nėra.

– Kur vaikas? – klausiu.

– Miške miega, – kuo ramiausiai atsako Verutė.

– Miške? – nustebau. – O kas jį saugo?

– Niekas.

Mudu su Alfonsu baisiai išsigandome, Verutės nurodyta kryptimi išlėkėme ieškoti sūnaus. Einam einam, o vaiko kaip nėra, taip nėra. Pagaliau matau: miega sau kuo ramiausiai ant sudedamosios lovelės miško glūdumoje, o aplink nė gyvos dvasios. Tik vėliau paaiškėjo, kad jį vis dėlto saugojo, nors Verutė tiek tepasakė:

– Viskas gerai, nesirūpinkit.

Kitą dieną prisistatė vietinis Veprių miestelio milicininkas.

– Kas jūs tokie? Iš kur? – ėmė kamantinėti.

Paaiškinome, parodėme dokumentus. O jis ir sako:

– Ar jūs žinot, kur esat? Taigi čia partizanų irštva. Bėkit iš čia kuo greičiau!

Pasirodo, miškuose slapstėsi partizanai, kovojantys už laisvą Lietuvą, o Verutė su jais draugavo. Partizanai ir mūsų Arvydėlį saugojo, kai vaikas tankumyne miegojo. Ir vis dėlto man buvo baisiai pikta ant auklės, kad vaiką vieną paliko. Kita vertus, Verutė mylėjo Arvydėlį kaip savą, tikrai nebūtų leidusi jo skriausti, tad šįkart pagailėjau, neišvijau auklės.

Paskui kaimiečiai man dar šį bei tą papasakojo.

– Tas jūsų vaikas baisiai keistas, – pasakė vienas.

Pasirodo, Arvydėlis, kuriam tada buvo gal ketveri, vos atvežtas į Veprius dairėsi dairėsi po trobą, paskui sako:

– Kaip čia keista! Nei Lenino nėra, nei Stalino. Kokie čia paveikslai? – parodė į Dievo Motinos atvaizdus ant sienų.

Vieną dieną pas Verutę užsuko kolūkio pirmininkas, nedidukas vyras. Mano sūnus stebėjo jį, sėdintį ant taburetės, paskui klausia:

– Jūs dėdė ar vaikas?

– Dėdė, – nusijuokė pirmininkas.

Apie sceną, radiją ir meilę

– Nežinau, nežinau... Koks jūs dėdė, jeigu kojomis žemės nepasiekiat.

Kitą kartą Verutė ėjo linų rauti ir Arvydėlį vedėsi. Arvydėlis vėl klausia vienos talkininkės:

– Jūs vaikas ar bobutė?

Toji moteris buvo be dantų. Nuo tada kiti kaimiečiai moteriškę bedante vadindavo.

Toji mūsų Verutė vaikui visokių dalykų pripasakodavo ir visišką laisvę duodavo.

Kartą, jau Vilniuje, einam su sūnum namo iš Halės turgaus. Įsukom į Vokiečių gatvę, o čia namai sugriauti, išdaužyti. Po karo dar nedaug laiko buvo praėję, nespėjo atstatyti. Einam mudu, vaikas dairosi į griuvėsius, o aš jam pasakoju:

– Žmonės sėdėjo savo butuose, pusryčiavo, staiga atskrido priešų lėktuvai ir subombardavo namus. Vieni žmonės žuvo, kiti pabėgo. Karas – baisus dalykas.

Užsukome į parduotuvę Lenino (dabar Gedimino) prospekte, o čia eilė ilgiausia – vieni atėjo nusipirkti pieno, kiti pilstomos grietinės. Buvo ir keli staliukai. Pasodinau Arvydėlį prie vieno staliuko, o čia kažkoks rusas kariškis su žmona į parduotuvę įžengia. Žmona atsistojo į eilę, o jos vyras kariškis su medaliais ant krūtinės atsisėdo priešais Arvydėlį. Mano vaikui akutės tik sužibo, įsmeigė akis į medalius. Man pasidarė nejauku, galvoju sau: „Primokytas Verutės tuoj ką nors leptelės.“

Kariškis šypsosi vaikui.

– Įdomu tau, ką? – patenkintas paklausė rusiškai.

Arvydėlis atkišo pirščiuką.

– Hm... Čia ne mūsų, čia ne mūsų... Ir čia ne mūsų.

Jau gatvėje klausiu sūnaus:

– Kas ne mūsų, Arvydėli?

– Juostelės ne mūsų. Verutė sakė, kad mūsų yra geltona, žalia ir raudona.

Kai dabar pagalvoju, ne tik auklė, bet ir aš pati mokiau savo vaikus patriotizmo. Anksčiau vaikiškų eilėraščių buvo mažai, gal tik Eduardo Mieželaičio „Kinieti, kinieti, tu vargšas kinieti, kodėl tau tenka kentėti“, tad sūnui skaitydavau Vinco Mykolaičio-Putino „Margi sakalai“:

*Lydėdami gėstančių žarą vėlai
Pakilo į dangų margi sakalai.
Paniekinę žemės vylingus sapnus,
Padangėje ištiesė savo sparnus.*

Arvydėlis tebuvo dvejų metų, o kaip atidžiai klausydavosi! Gal dėl to tapo poetu? Nes nuo mažens girdėjo gerą poeziją. Ir dukrai Ramunei skaitydavau eilėraščius ir pasakas.

Jau rašiau, kad vaikui paaugus apsigyvenome Šv. Ignoto gatvėje. Čia pat buvo Šv. Kotrynos bažnyčia, vienuolynas ir labai gražus sodas. Už to sodo 1952 metais pastatė Salomėjos Nėries gimnaziją, o anksčiau buvo tvora, ir vienuolės pievoje ganydavo vienintelę karvutę. Kartą mano vyras Alfonsas dovanų gavo labai gražų juodą gauruotą šuniuką ir parnešė Arvydėliui. Vienuolės, tą gauruočių pamacičiusios, labai prašė joms atiduoti, kad šunelis karvutę saugotų. Ir atidavėme, o jos mums už tai pieno atnešdavo.

Mūsų butas antrame aukšte buvo labai paprastas: tamsi virtuvėlė, vienas didelis kambarys ir du mažiukai. Pro langus buvo matyti S. Žuko (dabar Benediktinių) gatvė. Vieną dieną pažvelgiau pro langą ir aiktelėjau: kitoje gatvės pusėje ant palangės trečiame aukšte sėdi mažas berniukas ir nukoręs kojas žiūri apačion. O gražumas to vaiko – blondinas, rubuilis. O apačioje gatve mašinos važiuoja. Stoviu

išsigandusi ir bijau ką sakyti, bijau vaiką išgąsdinti. Jis pakelia akis, piktai dėbтели į mane. Aš pridėjau pirštą prie lūpų: „Ša!“ – ir delnais rodau: eik atgal, lipk nuo palangės. Laimė, vaikas pakluso. Taip išgelbėjau būsimą aktorių Arūną Storpirstį.

Greta mūsų namo buvo rūsiai – senoviniai ir labai ilgi, ėjo iki pat Dominikonų bažnyčios. Vaikai juose žaisdami rado granatų. Gerai, kad mūsų kaimynas milicininkas pamatė ir atėmė. Tuose rūsiose buvo palaidota žmonių, mirusių nuo maro. Paskui žmonės ten įsirengė sandėliukus ir laikydavo bulves.

Mūsų name gyveno daug įdomių žmonių – milicininkas, siuvėjas, vėliau atsikraustė dainininkė Nachama Lifšicaitė. Prieš tai jų bute gyveno rusai; jų sūnaus vardas buvo Vladilenas, sudarytas iš „Vladimiras“ ir „Leninas“. Neblogi žmonės, gražiai sutarėme. Gyveno ir jaunutė siuvėjėlė Teresyte su tėvu, kuris pas mus sargaudavo. Buvo geras žmogus, bet girtuoklis, apie save sakydavo: „Mano rankos aukšines, o gerklė – kaip velnio.“

Vieną dieną sutinku kaimyną milicininką.

– Paprašykit, – sako man, – kad jūsų auklė nemokytų vaiko blogų dalykų.

Pasirodo, Arvydėlis, žaisdamas kieme su vaikais, ėmė reikalauti ne raudonos vėliavos, o trispalvės. Vėl pabariau Verutę, o ji man:

– Va va, taip ir jaučiau, kad jūs – komunistai. Nepatinka? Išeinu!

Ir tikrai išėjo. Gerai, kad buvo vasara ir turėjau porą savaičių atostogų.